

Toimetaja Kertu Kalmus, tel 45 30 212, kertu.kalmus@saartehaal.ee

Naeratused, nuuksed

Nädal enne Sõmera Kodu 40. sünnipäeva on ilm krõbe. Lumechanged kõrguvad taevasse ja lund pudeneb aina juurde. Ometi paistab, et lumerookimise probleemi Sõmeral ei tunta. Kõik rajad on sirgelt ja siledalt sisse lükatud.

Kertu Kalmus
kertu.kalmus@saartehaal.ee

Selles omamoodi "linnakeses" astuvad sealsed elanikud või ametlikus kõnepruugis kliendid üksteise kannul metsatukas asuva söögimaja poole. Söögiaeg, mis muud.

Pooled klientidest on vaimupuudega ja pooled vaimuhaiged. Nende töid ja tegemisi korraldavad tegevusjuhendajad ja neid on siin palju. "Eks see tegevusjuhendaja töö üks suhtlemine ole," ütleb Sõmera Kodu juht **Helle Kahm**.

Ta tõdeb, et olnud on ka töötajaid, kelle jaoks suhtlemine on raske, kuid nemad pole pidama jäänud. "Kliendid on meil sellised... sensitiivsed, tajuvad, kui inimene on sobimatu."

Tiina Saarel (fotol), kellellega trehvasse uues kirikusaalis, hakkab aprillis vanemtegevusjuhendajana ketramas kuues aasta. Klubimajast kiriku ärakolimisest hetk oli valulik, tunnistab ta, aga tulemus on hea. On soojem ja lähem.

Aeg möödub Sõmeral kiiresti, töö on vaheldusrikas. "Kui aeg läheb kiiresti, on järelkult palju toimetamist," leiab Tiina.

Erihoolekanne on viimase kümne aasta jooksul tohutult arenenud. On uued vaatenurgad, mis nõuavad pidevat ümberõpet. Kohati on see raske, sest kliendid on jätkuvalt oma tasemel. Samuti pole riiklikus hoolekandes personali kunagi liiga palju.

Korruse tagumises sopis on spordisaali uks avari ja sealt kostab muusikat. Rütmikas meloodia vaevast et tühjale toale kõlab.

Saalinurgas paistab tõesti üks tragi noormees, kes astub hoogsalt sammul käimismasinal. Teine vähe eakam härra keerutab end miski muu masina otsas. Mõlemal on nägu naerul. Trenn paistab meeste maitse järgi olevat.

Milvi Kundrats (fotol), 40 aastat Sõmeral erinevatel ametikohtadel töötanud krapsakas naine, on samuti saalis. Nüüd on tema töö klientide heas toonuses hoida.

Kuigi Milvigi on heas tujus, käänab ta suu-

sai ta lõpetajana suunamise siin asunud kopsutuberkuloosi sanatooriumisse. Aastakeseks läks veel arstiteaduskonna noore

Tegevusjuhendaja tööd ei saa teha, kui mõtled sellele, kui kahju sul klientidest on. Kahjutunne tuleb ukse taha jätta. Muidu lõpped isese otse.

milvi on Sõmera raudvara. Tema saab Sõmeralt palka tegelikult juba 1972. aastast. Siis

arstiteaduskonna noore lõpetajana suunamise siin asunud kopsutuberkuloosi sanatooriumisse. Aastakeseks läks veel

Kaks aastat hiljem sai sanatoorium otsa, kuid Milvi jäi. Esmalt arstina, siis hooldekodu juhina. Ta on olnud ka siinse päevakeskuse juhataja, ent nüüd on ta oma sõnul "lihtsalt üks vana pensionär". Viimast tõdeb Milvi naljaga pooleks.

Sõmeral on ta hing rahul. "Saan tegeleda oma hobiga ja selle eest makstakse ka!" naerab ta. "Sõmera on mu elu ja armastus. Oleme koos vanaks saanud."

"Vaadake, et pilt tuleks selline, et kortse on vähe! Kortsusid ei tohi olla. Ma ei tea, mis leht see kunagi oli, kes siin käis, aga hirmsasti kortse oli pärast pildil..." meenutab Milvi.

"Mis neil kortsul siin viga?"

"Ei, viga pole midagi, aga ma olen naine!" naerab Milvi.

See ütleb kõik.

Korrus allpool askeldab **Aive Post** (fotol). Tema on ses isevärki "linnas" töötanud 1998. aastast. Juhendanud siin mitmeid huviringe. Praegu on tema vedada kunstiring.

Aivele meeldib, et tal on loomingulises mõttes vabad käed. Kuna ta kunsti õppinud pole, siis arendab ta end koos klientidega. Ise ütleb, et tema on materjali kätetandja.

Kunstihuvilisi on omajagu. "Alles hiljuti ütles üks meisterahvas, et ta ei uskunud, et hakkab kunagi midagi sellist tegema. Oli isetehtust vaimustuses," pajatab Aive. Mees on skisofreenik ja skisofreenikutele pole teadupoolest miski liialt lihtne.

Aive räägib, et kui samad inimesed on käi-

nud kunsti tegemas aasta või kaks, näeb ta neil juba näost ära, mis seisus nad on. Mõne puhul ta panebki töö lauale ja torkima ei lähe. Ei ole mõtet provotseerida.

Ta ei mäleta, et kunstiringis "asjad lennanud oleks". Teistes kohtades ses majas on seda vahel juhtunud.

Liigume järgmisse majja, kus on hoopis teine spetsiifika. Kui töötoast läbi astume, hakkab seal silma ainus klient. Töö kõrval arutab ta valjuhäälselt maailma asju. Iseendaga. Ja on rahul.

Kokku on Sõmeral kümme kliendimaja. Kaks neist ei saanud mõne aasta eest nn kvoodiraha

eest küll välisfassaadi remonti, aga uued aknad ja katuse said. Toad on kõigis korda tehtud.

Töötajad on Sõmerale tõesti truud. Kes on tulnud, see on jäänud. On kohalikke Kärla kandist, on Lümandast, Salmelt, linnast.

"Tere ka teile!" hõikab meist lumisel rajal mööduv

vanem mees. Lähiläiki viltu peas ja nägu naerul. Jääb seisma ja vaatab veel üle öla. Tea, mis ta mõtleb...

Teises majas, kuhu sisse põikame, on valmis meiega rääkima **Signe Lõhmus** (fotol). Tema töötab Sõmeral 1987. aastast ning temagi on seal ametid vahetanud. Praegu on tema kui vanemtegevusjuhendaja rida kahe maja töö koordineerimine ja tegevusjuhendajate nõustamine.

Ehkki Signe töötas vahepeal kolm aastat mujal, tuli ta Sõmerale tagasi. "Olen kogu aeg sotsiaalselt olnud, ma ei oskagi muud," põhjendab ta.

Pealegi on ta oma sõnul täitsa kohalik. Signe ema oli siin tunnustatud kultuuritöötaja ja ta tädigi on Sõmeral töötanud. Seda, et see poleks millegi poolest väärakas töö, siin majas ei arvata.

Majas on 37 klienti, kõik on mehed. Elavad ühe- ja kahekohalistes tubades.

Üks selle maja meestest on näiteks hoolas koristaja ning parasjagu ta põrandat pühibki. Vaikselt nohistades käib ta harjaga terve põrand üle ja paistab ka ise rahule jäävat.

Teine meestest, autist, maalib jälle hästi suuri pilte – armastab Lasnamäed lõuendile kanda. Käinud pole ta seal küll elu sees, kuid suu-

ri pannoosid Lasnamäest tuleb temalt kui Vändrast saelaudu.

Kolmas selle maja härradest on terve aja meil vaikselt sabas kõndinud. Kui seisma jääme, jääb ka tema. Vaatab meie poole ja naeratab, suured süütu silmad meid ääretu põhjalikkusega uudistamas.

Linnaku tagumisse nurka jäävas majas elavad sügava liitpuudega kliendid. Enamasti on nad sünnitraumaga ja väga haiged. Kui teiste majade elanikud õpivad ise toimetama ja hakkama saama, siis siin enamasti mitte. Siin lihtsalt elatakse.

14 aastat Sõmeral töötanud **Malle Arge** (fotol) räägib, et tööpäev on tal 12 tundi pikk, hommikul kella 7-st õhtul kella 7-ni. "Kolmekesi oleme tööl, peale selle on medõde ja vanemtegevusjuhendaja," sõnab ta. Iga kliendiga tegeletakse vastavalt tema võimetele. "Aga ma näitaks teile ühte tuba!" ütleb Malle ja kutsub endaga kaasa.

Astume mööda koridori sügavamale maja sülle. Ühe suletud ukse tagant kostab ärevaid hääli. Uksel on sealse elaniku nimi. Kaks tegelikult, ent üks neist püüab pilku – Kertu. Selles toas elab Kertu, kes armastab üksindust.

Kuna ta ilmavalgust ei näe, pole tal vahet, kas tuli põleb, aga muusika – see peab tal olema. Kui on muusika ja pole inimesi, on Kertu rahul.

Praegu on ta rahulolematu, sellest ka need nuuksed. Oh, Kertu-Kertu, olgu sul su rahu ja su muusika.

Jõuame järgmise toani, mille uks on lahti. Seal on soe ja lastepärane, palju värve, valgusteid ja mänguasju. See ei ole lastetuba, aga lastepärasust õhkub sest toast ometi.

Malle räägib, et sealsetele elanikele meeldib värvimuusika. Sestap ongi seal mitmeid värvilisi lampe. Ja seepärast on ka plaadimängija. Nagu kõik muu, on ka plaadid lapselikud. Nõnda seal toas siis ollakse – tunnetatakse meloodiaid, hääli ja valgusemängu.

Selle maja töötajatel peab ilmselgelt olema rohkem jõudu. Seda selleks, et elanikke tõsta.

Kuigi tegevusjuhendajad on koolitatud, tuleb teinekord igasugu asju ette. Vahel mõni töötaja lihtsalt enam ei jaksa ja siis on abi haiguslehest. Ise peab terve olema, siis jõuab jälle.

Isegi kui teinekord "asju ette tuleb", armastavad ka siinsed tegevusjuhendajad oma tööd ning niisama lihtsalt ei lahkuvat siit keegi.

